

2016-жылдын январь-июль айларындагы акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

Банктар аралык кредит рыногу

2016-жылдын январь-июль айларында банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда түптөлгөн жагдай банк тутумунда жогорку деңгээлдеги ликвиддүүлүк менен аныкталган. Атап айтканда, ички рынокто банктар аралык кредиттик операциялар көлөмүнүн жана орточо салмактанып алынган пайыздык чендердин төмөндөөсү байкалган. Банктар аралык ички рынокто операциялардын жалпы көлөмү 4,7 млрд сомду түзгөн, бул өткөн жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн 83,1 пайызга төмөн. Банктар аралык кредит рыногунда орточо салмактанып алынган пайыздык чендин төмөндөөсү (январь айында 11,02 пайыздан июль айындагы 5,33 пайызга чейин) банк тутумунда ликвиддүүлүк деңгээлинин жогорулашынын алкагында карыздык каражаттарга карата суроо-талаптын кыскарышы менен шартталган.

2016-жылдын июль айында репо операциялар ишке ашырылган эмес. Мында, отчеттук мезгил ичинде бүтүмдөрдүн жалпы көлөмүндө репо бүтүмдөрүнүн үлүшү, мурдагыдай эле рынокто басымдуулук кылып, 2015-жылдын ушул эле көрсөткүчүнө салыштырганда 25,1 пайыздык пунктка төмөндөө менен 72,8 пайызды түзгөн.

Акча базасынын өзгөрүүсү

2016-жылдын январь-июль айларында арылтуу операцияларын жүргүзүүгө чейин банк тутумунун үстөк камдарынын орточо күндүк көлөмү 2015-жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн 3,6 эсеге 10,1 млрд сом деңгээлинде түптөлгөн (арылтуудан кийин – 1,3 млрд сом). Июль айынын акырына карата арылтууга чейин үстөк ликвиддүүлүк деңгээли 12,4 млрд сомду түзгөн (арылтуудан кийин – 2,5 млрд сом).

Жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталарды чыгаруу аркылуу арылтуу операцияларынын жана депозиттик операциялар көлөмү январь-июль айларында бир топ көбөйгөн, бул негизинен, банк тутумунда үстөк камдардын көбөйүшү менен шартталган. Арылтуу операцияларынын орточо күндүк деңгээли 8,8 млрд сомду (2015-жылдын январь-июль айларында – 2,2 млрд сомду) түзгөн.

2016-жылдын январь-июль айларында Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталарды сатуунун дүң көлөмү 63,0 млрд сомду (2015-жылдын январь-июль айларында – 33,7 млрд сомду) түзгөн. Июль айынын акырына карата жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 0,46 пайыз деңгээлде түптөлгөн. Отчеттук мезгил ичинде коммерциялык банктар тарабынан Улуттук банкта “овернайт” депозиттерине жайгаштырылуучу каражаттардын көлөмү 920,9 млрд сомго чейин көбөйгөн, ал эми 2015-жылдын ушул эле мезгил ичинде 149,9 млрд сомду түзгөн.

Жергиликтүү экономиканын өсүш арымынын басаңдашынын алкагында, экономиканын реалдуу секторуна дем берүү чаралары катары Улуттук банк 2016-жылдын январь-июль айлары ичинде төмөнкү операцияларды ишке ашырган:

- ипотекалык кредиттерди чет өлкө валютасынан улуттук валютага конвертациялоо боюнча программанын алкагында, коммерциялык банктарга 1,9 млрд сом көлөмүндө кредиттер берилген;

- өлкөнүн региондорунда айыл чарбаны жана кайра иштетүүнү андан ары каржылоо максаттары үчүн кредиттик аукциондордун алкагында коммерциялык банктарга 1,1 млрд сом сунушталган;

- Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте Кыргыз Республикасы тарабынан түзүлүүчү эл аралык уюмдарга кредиттердин көлөмү 480,0 млн сомду түзгөн;

- ички рынокто 478,6 млн сом өлчөмүндө алтын сатып алынган.

Бүтүндөй алганда, жыл башынан бери Улуттук банктын операцияларынын эсебинен акча базасы 2,1 млрд сомго, Өкмөттүн операцияларынын эсебинен 9,9 млрд сомго көбөйгөн. 2016-жылдын июль айынын акырына карата абал боюнча акча базасы жыл башынан бери 17,9 пайызга (2015-жылдын январь-июль айларында 3,3 пайызга өскөн) көбөйүү менен 79,0 млрд сомду түзгөн. Акча базасы жылдык мааниде алганда 18,7 пайызга өскөн.

Ички валюта рыногунда АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 10,4 пайызга – 1 АКШ доллары үчүн 75, 8993 сомдон 67,9699 сомго чейин төмөндөгөн (2015-жылдын январь-июль айларында 3,6 пайызга өсүш байкалган). Бүтүндөй алганда, июль айында алмашуу курсунун бир аз жогорулоо тенденциясы менен салыштырмалуу туруктуу динамикасы сакталып турган, бул айдын акырында чет өлкө валютасына суроо-талаптын өсүшү менен шартталган (июнь айына карата өсүш 0,7 пайызды түзгөн). Январь-июль айларында чет өлкө валютасын таза сатып алуу көлөмү 62,0 млн АКШ долларын түзгөн. Улуттук банктын банктар аралык валюта рынокто операцияларды жүргүзүүсүнүн натыйжасында банк тутумунун ликвиддүүлүгү 3,8 млрд сомго көбөйгөн.

Улуттук банктын дүң эл аралык камдар көлөмү июль айынын акырына карата абал боюнча 2,0 млрд АКШ долларын түзгөн. Мында, Улуттук банктын таза эл аралык камдары 19,8 пайызга, 120,2 млрд сомго чейин өскөн, бул негизинен банктар аралык валюта рыногундагы операцияларга, курстук айырмага жана бюджетке башка келип түшүүлөргө байланыштуу болгон.

Акча топтомдорунун өзгөрүүсү

2016-жылдын январь-июль айларында банк тутумунун акча топтомдору өсүшкө ээ болгон. M1 (+24,1 пайыз) жана M2¹ (+24,4 пайыз) топтомдорунун жыл башынан бери алгылыктуу динамикасы, негизинен улуттук валютадагы депозиттердин өсүш арымдарынын тездешине байланыштуу болгон (+32,9 пайыз).

Кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын жыл башынан бери 6,0 пайызга 151,8 млрд сомго чейин көбөйүшүнө банктардан тышкаркы акча көлөмүнүн 19,7 пайызга өсүшү таасир эткен. Мында, алмашуу курсунун 12,2 пайызга өзгөрүүсүн эске албаганда, M2X акча топтому жылдык мааниде алганда 15,7 пайызга көбөйгөн.

M2Xге камтылуучу башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин жалпы көлөмүнүн жыл башынан бери 2,0 пайызга төмөндөө тенденциясы чет өлкө валютасындагы депозиттердин 18,8 пайызга 49,4 млрд сомго чейин кыскарышы менен шартталган. Июль айынын акырына карата абал боюнча башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин жалпы көлөмү 88,2 млрд сомду түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде экономикага² кредиттин жалпы көлөмүнүн динамикасына жылдык мааниде алганда (өсүш арымдары 1,9 пайызды түзгөн) чет өлкө валютасындагы кредиттердин жылдык өсүш арымдарынын (-13,8 пайыз) төмөндөөсү таасир эткен. Мында, жыл башынан бери улуттук валютадагы кредиттердин көлөмүнүн көбөйүшү (+17,7 пайыз) сакталууда, жылдык мааниде өсүш 18,4 пайызды түзгөн.

Алмашуу курсунун таасирин эсепке албаганда, экономикага кредиттин жалпы көлөмү жыл башынан бери 2,9 пайызга көбөйгөн (2015-жылдын январь-июль айларында көбөйүү 8,7 пайызды түзгөн).

Экономиканы доллардан арылтуу боюнча көрүлгөн чаралардын натыйжасында, отчеттук мезгил ичинде кредиттерди жана депозиттерди долларлаштыруу деңгээлинин төмөндөө тенденциясы уланууда. Кредиттерди долларлаштыруу 2016-жылдын июль айынын акырына карата 43,5 пайызды түзгөн (жыл башынан бери -10,2 пайыздык пункт), M2Xге

---

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Өкмөттүн жана резидент эместердин кредиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелердин кредиттери.

камтылган депозиттерди долларлаштыруу 56,1 пайыз чегинде түптөлгөн (жыл башынан бери -11,6 пайыздык пункт).

M2X³ кеңири акча мультипликатору 1,921; M2 мультипликатору – 1,295 түзгөн. 2016-жылдын июль айынын акырына карата M2X боюнча акча жүгүртүү тездиги 3,1 түзгөн. M2X акча топтому боюнча эсептелинген монетизациялоо коэффициенти 32,4 пайызды, M2 акча топтому боюнча – 19,9 пайызды түзгөн.

Нак акча жүгүртүү

Улуттук банктын кассасына 2016-жылдын январь-июль айлары үчүн 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1,1 млрд сомго же 3,3 пайызга азаюу менен 32,3 млрд сом келип түшкөн. Берилген акчанын саны 43,4 млрд сомду түзүү менен 8,8 млрд сомго же 25,4 пайызга көбөйгөн.

Коммерциялык банктардын кассаларына 2016-жылдын январь-июль айларында өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 68,4 млрд сомго же 12,3 пайызга көбөйүү менен 626,0 млрд сом келип түшкөн. Берилген акчанын саны 639,0 млрд сомду түзүү менен 78,5 млрд сомго же 14,0 пайызга көбөйгөн.

Төлөм системасы

Системада орун алган финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу бойдон сакталып келген. Жүгүртүү коэффициенти 1,20; ликвиддүүлүк коэффициенти – 0,84 түзгөн. Төлөмдөр түзүмү боюнча системада жүгүртүүлөрдүн олуттуу көлөмү баалуу кагаздар, чет өлкө валютасы, депозиттер жана кредиттер менен банктык операцияларга туура келет (95 пайыздан көбүрөөгү). Мында, саны боюнча бюджеттик жана бюджеттен тышкаркы уюмдардын төлөмдөрү басымдуулук кылат (төлөмдөрдүн жалпы санынын 80 пайызына жакыны), ал эми системада төлөмдөрдүн жалпы санынын банктык операциялардын үлүшү 20 пайызга жакынды түзөт.

---

³ Бул көрсөткүч финансылык ортомчулук деңгээлин мүнөздөйт.